

חידושים, הנחיות, הלכות ופרשנויות
בסוגיות של אתיקה מקצועית בעריכת דין

גיליון מס' 26 ■ סיוון תשנ"ב ■ יוני 1992

הוצא לאור ע"י ועדת האתיקה של ועד מחוז ת"א בלשכת עורכי הדין ■ העורך: עו"ד יאיר בן-דוד
המשרתת: אבן גבירול 30, תל-אביב 64078

קוראים יקרים,

בזקופה האחרונה דנה ועדת האתיקה במספר מקרים, שניתן לומר כי הם מייצגים תופעה, שיש מקום להתריע כנגדה ולשרשה. המדובר במשלוח תלונה של צד אחד לסכסוך כנגד משנהו, כאשר העתק מן התלונה נשלח לתיק בית-המשפט, שבו נדונה המחלוקת, ו/או למקום עבודתו של הנילון ולגופים שהוא נמצא עמם בקשר.

התופעה הזו, מתברר, שכיחה במיוחד בתחום המעמד האישי, כאשר אחד הצדדים מעלה את "מעלליו" של בן זוגו על הכתב ושולח אותו לתפוצה מגוונת, על מנת להפעיל לחץ על בן הזוג וליצור כלפיו דימוי שלילי.

אף כי ברוב המקרים לא עורך דין הוא החתום על התלונה, אלא הצד לסכסוך עצמו, מתברר מתוך החומר שנצבר אצלו, כי הדבר נעשה לעתים בעצתו או בעידודו של עורך-הדין המייצג את אותו הצד במאבק המשפטי שהוא מנהל.

לעתים, כאשר עורך-דין בעצמו הוא נושא לתלונה הנשלחת לוועדת האתיקה, הרי משלוח העתק ממנה לתיק בית המשפט, שבו מייצג עורך הדין את אחד הצדדים, אין לו כל מטרה פרט מאשר להבאיש את ריחו של עורך הדין בעיני בית המשפט, עוד בטרם נבדקה התלונה ונמצא כי יש בה ממש.

ככל שהדברים נוגעים לחלקם של פרקליטי הצדדים במעשים כאלה, יש מקום לננותם מכל וכל. לדעת ועדת האתיקה, יש בהתנהגות כזו משום פגיעה בכבוד המקצוע והתנהגות שאינה הולמת עורך דין, ובמקרים המתאימים לא יהיה מנוס מהגשת קובלנות לבית הדין כנגד החברים המעורבים.

ולעניין אחר: לא מכבר הושלמה הופעת הכרך השני של "עט ואתיקה" ובו 12 גליונות — ממספר 13 עד 24.

גם כרך זה, כקודמו, מכיל למעלה ממאה חוות-דעת, הנחיות והלכות בענייני אתיקה, המקיפים כמעט את כל תחומי עבודת היומיום של עורך הדין.

כפי שהבטחנו כעבר, אנו מצרפים לגיליון זה מפתח-עניינים מפורט, השני במספר, שיקל עליכם את החיפוש אחרי כל סוגיה רלוונטית.

כאן המקום לציין כי אנו שואפים עידוד רב מן הביקוש לגליונות "עט ואתיקה" והעניין הרב שהם מעוררים אצל החברים. נמשיך כמובן במלאכה זו גם בכרך השלישי, הבא עלינו לטובה.

בברכת פגרת קיץ נעימה,
עמוס נצר, עו"ד
יור ועדת האתיקה

פסק-דין

גביית שכ"ט בסכום העולה על הנקוב בחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים

על"ע 4778/90 הוועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל-אביב נ' עו"ד אהרון ברקאי; בפני כב' השופטים מ. שמגר, ת. אור, מ. חשין.
פס"ד מיום 30.3.92.

העובדות:

המתלונן נפגע בתאונת דרכים ופנה לעורך הדין המשיב על מנת שיטפל בתביעתו. המשיב הגיש בשם מרשו כתב תביעה כנגד נהג הקטנוע, עליו רכב המתלונן בעת התאונה, וכנגד חברת הביטוח שבה היה מבוסס, בעילה שהתבססה על חוק הפיצויים לנפגעי

תאונות דרכים, התשל"ה-1975 (להלן: "חוק הפיצויים"). ביום 30.6.82 ניתן פסק דין בתביעה הנ"ל, לפיו זכה המתלונן בפיצויים בסך של 623,412 שקלים ישנים, ובהוצאות המשפט כולל שכר טירחת עורך דין בסך של 80,000 שקלים ישנים, היינו בשיעור של 13% בקירוב מסכום הפיצויים, וזאת בהתאם לאמור בסעיף 16 לחוק הפיצויים. המשיב נטל לעצמו את הסכום הנ"ל של 80,000 שקלים ישנים שנתקבל מחברת הביטוח, לא דיווח על כך למתלונן, ודרש וגבה מהאחרון סכום נוסף במזומן בשיעור של 20% מסכום הפיצויים. על כך הובא לדין בפני בית הדין המשמעתי המחוזי של לשכת עורכי הדין.

הדין בבית הדין המחוזי:

בבית הדין המשמעתי המחוזי טען המתלונן כי הסכים לשלם 20% מהסכום שייפסק לטובתו במקרה של פסק דין ו-15% במקרה של פשרה, וכל זאת מבלי שידע על כך שלפי חוק הפיצויים וכלל 2 לכללי לשכת עורכי הדין (תעריף מכסימלי לשכר טירחה בטיפול בתביעה לפי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים), התשל"ז-1977 (להלן: "הכללים") מוגבלת תיקרת סכום שכר טירחת עורך הדין ל-13%. עוד טען המתלונן כי המשיב לא סיפר לו על כך שנפסקו לזכותו עם תום המשפט שכר טירחת עורך דין בצירוף מע"מ. המתלונן סיפר כי שילם למשיב את מלוא הסכום של 20% במזומן וללא קבלה. לעומתו טען המשיב בבית הדין המחוזי כי סיפר למתלונן על שכר הטירחה שפסק לו המחשפט, אך לא קיבל מן המתלונן סכום כסף נוסף כמש"ט, הווי אומר, הוא הכחיש קבלת שכ"ט בשיעור 20% אחוזים נוספים במזומן.

בית הדין המחוזי הרשיע את המשיב בעבירות משמעת לפי סעיפים 1361, ו-1361 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961, וגזר עליו עונש השעיה מחברתו בלשכת עורכי הדין לתקופה של שנה וכמו כן תשלום הוצאות לטובת הלשכה.

הדין בבית הדין הארצי:

המשיב ערער על הרשעה זו לבית הדין הארצי. במסגרת זו חזר בו המשיב מהטענה שלא קיבל את תוספת שכר הטירחה בשיעור של 20%. בא כוח המשיב טען כי אשמתו היחידה של המשיב היא קבלת שכר טירחה בשיעור העולה על הקבוע בכללים על פי התעריף המכסימלי שנקבע לתביעות המוגשות על פי חוק הפיצויים, וכי מדובר בעבירה טכנית בלבד שבגינה יש להטיל קנס כספי בצירוף נזיפה.

בית הדין הארצי אישר את ההרשעה על כל סעיפיה, אך המיר את העונש של השעייה לשנה במועד כעונש של השעייה לאותה תקופה על תנאי למשך שלוש שנים, בנימוק שאין זה מקרה של מרמה, הונאה או

מעילה המחייבים השעייה במועד. בין היתר נלקח בחשבון כי המשיב הסדיר בינתיים את חובו למתלונן, חזר בו מכפירתו ולו גם במאוחר וכן שסבל לא מעט מאז ביצוע המעשה.

על החלטה זו ערער הוועד המחוזי, ובין השאר טען כי: א. המדובר בעבירות חמורות ביותר, ובהן עבירה של העלמת הכנסות (הכסף ששולם במזומן ללא קבלה). ב. המתלונן הסכים לשלם 20% ומעולם לא הסכים לתשלום של 33%. אף אם הסכים לתוספת של 13%, הרי עשה כן עקב טענתו הבלתי נכונה של המשיב כי שכר טירחת עורך דין שנפסק אינו שייך ללקוח אלא לעורך הדין. אין לתת משקל מכריע להסכמת המתלונן לתשלום שכר טירחה בשיעור 20%, העולה על התעריף המכסימלי, באשר מדובר בהוראת חוק קוגנטית.

החלטת ביהמ"ש העליון (כב' הנשיא שמגר):

"לצערך, אינני יכול לאמץ את עמדתו של בית הדין הארצי, כי לדידי המדובר בעבירה שביטוייה בהתנהגות ובמחשבה בלתי-אתיים, הנושאת עימה מרכיב של חוסר יושר. בית הדין הארצי התייחס למעשים החמורים שנדונו בפניו בסלחות מפליגה שלא ניתן להסכים עימה.

הפסול החמור שבהתנהגות המשיב בא לידי גילוי בכל מהלכו מראשיתם: עצם הרצון ליטול 33% מסכום הפיצויים בהם זכה המתלונן הוא בלתי הוגן. מתלווית לכך העובדה שלא הוצגה בפני המתלונן התמונה האמיתית לאשורה.

לאחר מכן הכחיש המשיב כליל כי קיבל שכר טירחה נוסף בשיעור של 20%, נוסף על ה-13% הראשונים. הכחשה זאת היתה בגדר מעשה מרמה כפשוטו, והעובדה שבשלב הערעור לבית הדין הארצי היתה למשיב התבונה לחזור מן האיוולת שבהכחשה איננה מרפאת את הפגם, שהרי שינוי החזית בא רק בשלב השני של ההליכים המשמעתיים, אחרי שבית הדין המחוזי ניצב מול התכחשותו של המשיב לאמת.

עיקרו של דבר, אין לקבל כלל ועיקר שהמדובר במעין עבירה פיסקאלית לפיה מתמצית אשמתו של המשיב רק בגביית-יתר של שכר טירחה. חוסר היושר כלפי הלקוח והסתרת האמת בפני הלקוח, הם סימני היכר נוספים של מעשהו של המשיב. המשיב אכן החזיר בינתיים את 20 האחוזים של גביית היתר, אך בכך בלבד אין בנסיבות העניין כדי לטהר בדיעבד את התנהגותו, ומה גם שקשה לראות איזה חלופה אחרת נותרה בפניו.

על כן, הייתי מקבל את הערעור של הוועד המחוזי. לטעמי, ראוי היה להחזיר על כנו את העונש כפי שנגזר בבית הדין המחוזי, אולם מאחר ואיננו נוהגים למצות את הדין בעת שאנו מקבלים ערעור על קולת העונש, הייתי מעמיד את העונש על השעייה מן

החברות בלשכה לתקופה של שנה אחת, מתוכה מחצית השנה השעייה בפועל, ומחצית השנה על תנאי לתקופה של שלוש שנים, והתנאי הוא שהמשיב לא יעבור עבירה מבין אלה בהן הורשע בתיק זה."

שכר טירחה

הרשאי עו"ד להמחות לאחר את זכותו לקבלת שכר-טירחה מלקוחותיו?

העובדות: ועדת האתיקה נתבקשה להביע את דעתה בשאלה, האם רשאי עורך-דין להמחות את זכותו לקבלת שכר טירחה מלקוחותיו לאדם אחר, לרבות עורך דין אחר, או מי שאינו עורך דין, ובין היתר לחברה בע"מ.

חוות דעת ועדת האתיקה: הוועדה מפנה את תשומת לב החברים לסעיף 58 לחוק לשכת עורכי הדין תשכ"א-1961, שזו לשונו:

58. עורך דין לא יעסוק במקצועו בשותפו עם אדם שאינו עורך דין. ולא ישחף אדם כזה בהכנסותיו - אם ברדיו ואם ופו - בחמורה לשירותים. סיוע או תועלת אחרת לעסק. אולם רשאי עורך דין לעתף בהכנסותיו את בן הזוג. הצאצאים וההורים של שותפו. כהווה או בעבר. שנפטר בעודו חבר הלשכה ושל עורך דין שנסמו רכש אח עסקו.

לדעת הוועדה, כוונת הסעיף הינה, בין השאר, למנוע מעורך-דין להתחלק בשכר טרחתו עם מי שאינו עורך-דין וזאת בנין תמורה שאינה עולה בקנה אחד עם כללי האתיקה, כגון הפניית לקוחות לעורך הדין וכיו"ב. עם זה הוועדה סבורה כי אין מניעה מעורך דין להמחות את זכותו לקבלת שכר טירחה לאדם אחר, כל עוד הדבר לא נעשה על מנת להתחמק מהאיסור הקבוע בסעיף 58 לעיל.

עו"ד ולקוחו

הרשאי עו"ד שערך צוואה משותפת לבני זוג - להכין צוואה אחרת לאחד מהם מבלי ידיעתו של השני?

העובדות: עורך דין ערך צוואה משותפת לבני זוג מבוגרים שאותם ייצג יחד לצורך עניין זה. זמן מה אחר כך פנתה אליי בת הזוג בבקשה לערוך צוואה משלה, שלא תואמת את הצוואה המשותפת, וביקשה ממנו לא להודיע על כך לבן זוגה. בפנייתי לוועדת

האתיקה מבקש עורך הדין הנחיייה כיצד עליו לנהוג לאור פנייה זו.

חוות דעת ועדת האתיקה: ועדת האתיקה של מחוז ת"א הייתה בדיעה שבנסיבות המקרה אין עורך הדין רשאי למלא את בקשתה של בת הזוג. עם זאת לאור העניין העקרוני שבסוגייה זו, הפנתה הוועדה את הנושא להכרעת ועדת האתיקה שליד הוועד המרכזי של הלשכה.

ועדת האתיקה המרכזית, שקיימה דיון בשאלה זו, הגיעה לאותה מסקנה. בהחלטתה, שקיבלה את אישור הוועד המרכזי, נאמר כי על עורך-הדין לסרב להכין צוואה נוספת וכן מנוע הוא מלהודיע לבעל על כוונת אשתו להכין צוואה אחרת.

עיסוקים אסורים

עורך דין אינו רשאי לתת יעוץ כלכלי בשכר בתוך תחומי משרדו

העובדות: עורך דין, בעל השכלה אקדמאית בכלכלה ומינהל עסקים, אשר עסק בתחומי מקצוע אלה ורכש בהם ידע ונסיון בטרם הייתו חבר בלשכה, פנה לוועדת האתיקה בשאלה, האם הוא רשאי לתת ללקוחותיו יעוץ כלכלי בשכר.

למכתבו לוועדה מציין עורך הדין:

"מתוך קריאת חוק לישכת עורכי הדין וכללי לישכת עורכי הדין (עיסוקים שאינם הולמים את מקצוע עריכת הדין) תשמ"ז-1987 וכללי לישכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית) התשמ"ז-1986, ניראה כי התשובה לשאלה זו הינה שלילית, קרי: עו"ד אינו מנוע מליתן ייעוץ כלכלי תמורת תשלום. ככלל ובודאי שלא בנסיבות כפי שנוסחו לעיל. אולם לאור ספק אפשרי, אבקשכם ליתן חוות דעתכם המקצועית בנוון."

חוות דעת ועדת האתיקה: סעיף 60 לחוק לשכת עורכי הדין התשכ"א-1961, העוסק בעיסוקים האסורים על עורך דין, קובע **מפורשות** כי עורך דין מנוע מלעסוק בראיית חשבון או "בעסקי מסחר כלשהם אלא במידה שהדבר הותר בכללים". כמו כן אוסר הסעיף לעסוק "בעיסוק אחר שנקבע בכללים כעיסוק שאינו הולם את מקצוע עריכת הדין". כללי לשכת עורכי הדין (עיסוקים שאינם הולמים את מקצוע עריכת הדין) התשמ"ז-1987 מרחיבים את הרשימה ומחילים את האיסור גם על עיסוק במקצועות של חוקר פרטי, שמאי מקרקעין ושמאי רכב.

לכאורה, אין באמור בחוק ובכללים כדי למנוע מעורך הדין לעסוק ביעוץ כלכלי בשכר ללקוחותיו,

אולם לדעת הוועדה, מנוע עורך הדין מלעשות כן בשל הוראת סעיף 4 לכללי האתיקה המקצועית התשמי"ו-1986, הקובע כי "משרדו של עורך דין... לא ישמש כל מטרה זולת עבודתו המקצועית של עורך-הדין". לאור הוראה זו, מנוע עוה"ד הכלכלן לתת במשרדו יעוץ כלכלי בשכר ללקוחותיו.

חסיון

החובה כלפי הלקוח חלה גם כלפי כונס נכסים שנתמנה לו על-פי דין

העובדות: בפנייה לוועדת האתיקה כותב עורך-דין: "אני מייצג חברה שבית משפט מינה לה כונס נכסים זמני לפי בקשת הצד-שכנגד. במסגרת הצד הסמיד ביהמ"ש את הכונס הזמני - הוא ב"כ הצד-שכנגד - לתפוס את כל ספרי החשבונות ומסמכים שונים של החברה, הנמצאים במשרדי. שעה קלה אחרי מתן הצו כבר התייצב במשרדי שליח וביקש לקבל ממני את המסמכים. כאשר נתבקש להזדהות, ענה שהוא עובד של הצד-שכנגד ונשלח בשליחות ב"כ הצד-שכנגד, הוא הכונס.

"התעורר אצלי ספק האם אני רשאי למסור את ספרי החשבונות של החברה לקוחתי לעובד של הצד-שכנגד ולא לכונס הנכסים. כמו כן מתעוררת השאלה, האם אין במסירת ספרי החשבונות לכונס משום הפרת החסיון המקצועי כלפי לקוחותי?"

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, אין כל מניעה למסור את ספרי החשבונות לשליח שבא מטעמו של כונס הנכסים, שכן שליחו של אדם - כמותו.

אשר לעניין החסיון - לדעת הוועדה השאלה כלל לא מתעוררת, שכן כונס הנכסים שמונה לחברה על-פי דין בא בנעלי החברה, ועל כן נאמנותו של עורך הדין ללקוחותו חלה גם כלפי הכונס.

ניגוד עניינים

עו"ד שמונה לכונס נכסים מנוע מלנקוט הליכים כנגד לקוחו בעבר ובהווה

העובדות: עורך דין מונה ככונס נכסים לצורך רישום בית משותף. עד למינויו מטעם ביהמ"ש, ייצג עורך הדין קבוצה של דיירים המתגוררים באותו בניין ואשר חברו יחד לצורך בנייה משותפת של הבית. במסגרת פעולותיו ככונס נכסים התברר לעורך הדין כי

אחד הדיירים, השייך לקבוצה שיוצגה על ידו, חייב כספים על חשבון הפעולות המשפטיות שננקטו לצורך רישום הבית, ויתכן שהוא "אלץ לנקוט נגדו הליכים משפטיים לצורך גביית החוב. בפנייתי לוועדת האתיקה כותב עורך הדין: "האם קיימת מניעה לנקיטת צעדים משפטיים כנגד אדם שהיה, ובעצם הינו גם כיום, לקוח שלי - וזאת בתוקף תפקידי ככונס נכסים?"

חוות דעת ועדת האתיקה: לדעת הוועדה, בהיות הדייר החייב לקוחו של עורך הדין, מנוע הוא מלנקוט נגדו הליכים משפטיים, וזאת גם בתוקף היותו כונס נכסים. על הכונס, בנסיבות אלה, להעביר את הטיפול בגבייה לעורך-דין אחר.

כותבים לוועדת האתיקה "אין לי ספק שזהו מודל נכון וחיובי לדרך טיפולה של רשות בפניית אזרח"

על שולחנה של ועדת האתיקה של מחוז תל-אביב נערמים מדי שבוע עשרות מכתבים, ובחלקם תלונות של לקוחות-לא-מרוצים כנגד עורכי הדין שטיפלו בעניינם. אחד המכתבים הללו עסק בתלונה של דייר שרכש דירה בבית משותף כנגד משרד עורכי הדין שהיה אמור לטפל בהליכי הרישום, ואשר לטענתו נקט סחבת בעניינו.

בעקבות טיפולה של ועדת האתיקה בתלונה, נתקבל בימים אלה מכתב נוסף מהמתלונן, וזו לשונו:

"בימים אלה סיימנו את כל החתימות על הטפסים הנדרשים במשרדו של עורך הדין ונראה שהפשרה עומדת לפני סיום. כאן המקום להודות לכם על חלקכם במעורבות אישית-ז'בלחץ מתמיד על משרד עורך הדין לעשות כל הדרוש לסיום הליכי הרישום של הבניין כבית משותף.

"בעידן שבו נוהגים לבוא בטענות לרשויות ציבוריות שונות על כך שאינן עושות די לשירות הציבור, מצאתי בדרך פעולתכם דוגמה חיובית כיצד יש לטפל בפניית אזרחים. יכולתם להסתפק בתשובה "טכנית" קצרה וי"לשלוח אותנו סביב", אך לא כך נהגתם. טיפלתם בפנייה בדבקות ראויה לציון, לא הרפיתם מן הלחץ על משרד עוה"ד, ולאורך כל התקופה קיבלתי מכס מכתבי דיווח מצב ועדכון.

"אין לי ספק שזהו מודל נכון וחיובי לדרך טיפולה של רשות בפניית אזרח, ועל כך ראויים אתם והלשכה למלאו המחמאות".